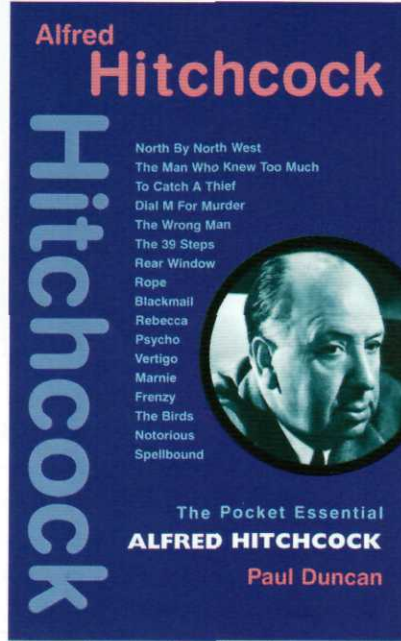

DIRİM

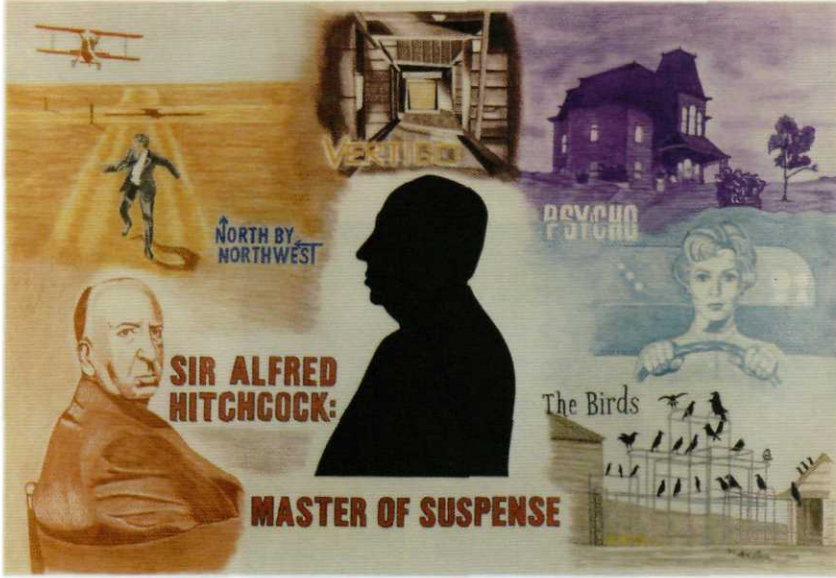
ISSN 0378 - 8628

kültür - sanat - güncel yaşam

Kuşkunun Efendisi:

Sir Alfred Joseph Hitchcock

13 Ağustos 1899'da Londra'da doğan Hitchcock, ailesi tarafından Cizvit okuluna gönderildi. Daha sonra mühendislik okulunda eğitim gören Hitchcock, eğitiminin yanı sıra telgraf şirketinde teknik çizer olarak çalışmaya başladı. Aynı zamanda da Londra Üniversitesi'nde sanat derslerine devam etti. 1920'de bir Amerikan şirketinin Londra'da açmış olduğu stüdyoya girdi. Burada sessiz filmlerin ara yazılarını yazmaya başlayarak sinemaya adımını atmış oldu. 1923'te Gaissbugh Stüdyoları'na geçti ve burada üç yıl senaryo yazarlığı, sanat direktörlüğü ve yönetmen yardımcılığı yaptıktan sonra 1925'te Almanya'ya gidip UFA Stüdyoları'nda çalışmaya başladı. Burada birkaç film yönetmenliği denedi ve 1926'da kur-

gucu ve senaryo yazarı Alma Luck Reville ile evlendi. 1927'de Londra'ya döndü ve aynı yıl -kendisinin de ifade ettiği gibi ilk Hitchcock filmi olan- "The Lodger/Kiracı" adlı filmiyle yönetmenliğe başladı. İzleyiciler tarafından soluk soluğa izlenen gerilimli sahneler içeren bu filmle Hitchcock dikkatleri üzerine çekti. "Kiracı", üstadın daha sonraki filmlerinin çoğunda uygulayacağı temel motiflerin de bir habercisiydi.

1929'da ilk sesli filmi "Black Mail/Şantaj", aynı zamanda sessiz film olarak da iki ayrı versiyon halinde çekildi. Yapımcılar filmin önce, -son bobi-ni dışında- sessiz olmasına karar vermişlerdi. Filmi

yarı sesli olarak gösterime çıkaracaklardı. Film tamamlandıktan sonra Hitchcock, yarı sesli olmasına karşı çıktı ve filmin sessiz olan sahnelerini yeniden çekme olanağı sağladı.

1939'da, İkinci Dünya Savaşı başlamadan kısa bir süre önce Hollywood'a giden Hitchcock, 1940'ta "Rebecca"yı çekti ve bu film O'nun filmlerine yeni bir boyut kazandırdı.

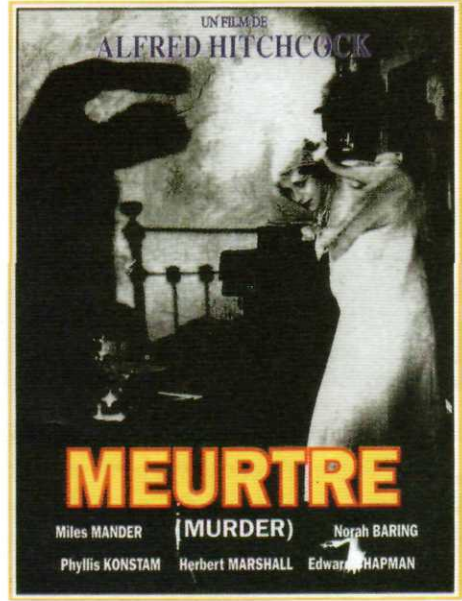
Hollywood'da yedi film çektikten sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği 1944'te İngiltere'ye gidip, İngiliz Enformasyon Bakanlığı adına savaşta Fransız direnişini övecek iki orta uzunlukta film çekti.

Hollywood'a döndükten sonra 1948'de ilk renkli filmi olan "The Rope/Ölüm Kararı"nı çekti.

Gerilim türünün ustası olan Hitchcock, gizemli mizah anlayışıyla olduğu kadar, anlatımda ve teknikteki yenilikleriyle de kendine özgü film biçimini de yaratmış oldu.

Kırk dokuz yıllık yönetmenlik yaşamında yirmi biri İngiltere'de, otuzu da Amerika'da olmak üzere toplam elli bir film gerçekleştirmiş olan Hitchcock, 1979 yılında yaşamı boyunca sinema dünyasına yapmış olduğu katkılarından dolayı, Amerikan Enstitüsü tarafından onurlandırıldı.

1976'da son filmi olan "Family Plot/Aile Oyunu"nu çektikten dört yıl sonra, 29 Nisan 1980'de, Los Angeles'ta yaşama veda etti.

Hitchcock, hiç kuşkusuz hepimizin tanıdığı bir yönetmen. Üstadın filmlerinden -özellikle son dönem filmlerinden-, ayırımına varılan ana temaların kalın çizgilerle tanımlanmaya çalışılıp, sonuç olarak da bunların kendi aralarındaki ilişkilerine, yansımalarına ve önemlerine ilişkin genel ve bütünlüyci görüşler ileri sürülebilir ve bu görüşler de belirli temalar üzerinden değerlendirilebilir.

Söz gelimi Suçluluk Teması... Yani Ortak suçluluk ve aktarılan suçluluk... Hitchcock'un filmlerinde, bir kişinin işlemediği bir suç için yanlışlıkla suçlanması, sık sık karşılaşılan bir şablondur. Suçlanan kişinin pekala suçlu da olabileceğini ortaya koyacak biçimde işlenir, geliştirilir. Kişinin çevresi, her durumda ve tüm olaylarda suça yönlendirici öğelerle sarılmıştır. İzleyici de, filmin

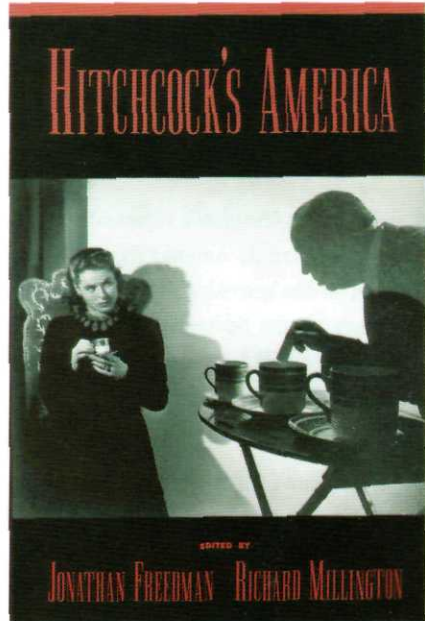
kahramanıyla özdeşleşerek aynı tuzağa, yani suçlu olma tehlikesine düşer. İşte bu ortak suçluluk temasıdır.

Hitchcock'un dünyası, iyi ile kötü, saflık ile fesatlık arasındaki basit bir ayrımla yetinen bir dünya değildir hiçbir zaman. Kahramanları hep kötülerin eylemlerine karışırlar. Tek ayrıldıkları nokta, toplumsal ve töresel değer yargılarıdır. Film süresince suçlanırlar ve bu suçluluktan hiçbir zaman tümüyle sıyrılamazlar. Adli suçluluk ortadan kalkmış olsa da vicdani suçluluk devam eder.

Ana tema, düzen ile hemen hemen aynı paralelde giden kargaşa (kaos) temasıdır. Hitchcock'un filmlerinin hiçbir özelliği olmayan, olağan, günlük olaylarla başlaması karakteristik bir üsluptur. Filmin kişileri, izleyicilerin çok az farkla da olsa içinde bulundukları, alışık oldukları, benzer ortam koşullarına yerleştirilmişlerdir. Sonra birdenbire, kaderin bir cilvesiyle rastlantısal bir karşılaşma ya da öylesine bir karar sonucu, bir düzensizlik ve kargaşa dünyasına düşerler. Filmin kahramanı süregelen tüm kişisel ve toplumsal ilişkilerinden kopar; tek başına, hazırlıksız, çaresiz ve sürekli

olarak fiziksel ve psikolojik sarsıntılarla karşılaşacağı bir dünyada oradan oraya savrulur. Kimi ayrıntılar dışında bu "karşı dünya", normal dünyanın aynısıdır. Ne var ki temelde işleyişi terstir. Renksiz, özelliksiz, kişisiz bir ortam değil, heyecan dolu bir dünyadır. Fakat bu "karşı dünya" aynı zamanda bir kötülük, akılsızlık ve mantıksızlık dünyasıdır. Bunun için, "The Birds/Kuşlar" da çok olağan küçük bir kasaba yaşamının, kuşların anlamsız baskınıyla birdenbire allak bullak oluşu

örnek gösterilebilir. Herşey tersyüz olmuştur. İnsanların vahşi kuşları kafese kapatmaları değil; vahşi kuşların, uygar insanları telefon kulübelemine ya da evlere kapatmaları konu edilmiştir. Bu durum, yalnızca aç alma ya da kıyamet günü simgesi değildir. Aynı zamanda uygar, akılcı düzenin güvensizliğinin simgesidir.

Suçu çekme, endişe, büyülenme ve yükseklik korkusu da Hitchcock'un belirlenmiş temaları arasındadır. Hitchcock'un kahramanları, düzen ve gerçeklik dünyasını terk edip, kargaşa ve yanlış dünyasına geçtikten sonra geri dönüş olanağını yitirirler. Tutsak olurlar, eziyet çekerler ama heyecan da duyarlar ve panik, bir tür açığa vurulmayan doyumuna yol açar; bir tür endişe boşalımı olur.

Belirsiz, değişken bir kişilik ve güvenli, sağlam bir kişilik arayışı teması da işlenmiştir. Hitchcock'un filmlerinin büyük bir çoğunluğunda, yanılan ya da bozulan kişilik temasına ilişkin, çok tekrarlanan ve oldukça karışık örnekler işlenir. Bunlar açıkça, hem suçluluğun artması, hem de "karşı dünya" temalarıyla bağlantılıdır. Bir genelleme yaparsak;

kişilik, toplumsal ilişkilerdeki çok yönlü değişikliklerle çok çabuk yıkılabilen, salt biçimsel bir toplumsal niteliktir. Ancak çok ender durumlarda, kişiliğin görece bağımsız bir bütünlüğü olduğu söylenebilir. Kişilik yalnız biçimsel bir nitelik olmakla kalmaz, başkalarının kişilikleriyle de kolayca karışabilir ve onların içinde eriyebilir. Yüz, giysi ya da kimlik belgelerindeki rastlantıların, bir kişinin biçimsel kişiliğini olduğu kadar; geçmişini, ahlak yapısını, hatta günahını da başka bir kişininkiyle birleştirmeye yettiği görülür. Aynı yolla kişilikler özdeşleşir; bölünüp ayrışır ve sonra koşut ama iki ayrı kişilik olarak devam eder.

Hitchcock'un filmlerinde katiller adalete teslim edilir. Ama bu, düzenin ve aklın zaferi anlamını taşımaz. Çünkü çoğunlukla akıl dışılığın zor ve anlaşılmasız bir biçimde ortaya çıkışıyla akıl ve mantık yeniden kanıtlanmış olur.

"Psycho/Sapık" da ölümcül bir sona ulaşan örnekleriyle "anne" teması vardır. İlişkilerin en güvenli, en sevgiye dayalı olduğu varsayılan biçimi olan aileyi bile Hitchcock, -ürkütücü ve yıkıcı bir gizli güç taşıdığını vurgulamak ister gibi-, gülünç ve karamsar yönleriyle gözler önüne serer. Kargaşa

dünyası ailenin içine yerleşmiştir.

Hitchcock'un karamsarlığa, akıldışı olana ve kargaşaya verdiği ağırlık, Amerika'da yaptığı filmlerde daha önceki dönem filmleriyle karşılaştırılamayacak ölçüde artmıştır. Hitchcock, düzenle kargaşanın, -bir bıçak ile sırtı gibi- birbirlerine ne kadar yakın olduklarını göstermeye çok önem verir.

Hitchcock'un filmleri ahlakidir. Doğanın mantık dışılığının, uygarlığın düzenini sıkı sıkıya belirlediği bir diyalektik dünyayı betimler bu filmler ve yalnız dış dünyayı değil, iç dünyayı da. Bu akıl dışılık tüm insanlarda ortak bir özelliktir ve hepimizi çeker. Hepimiz gizinin çekiciliğine kapıldığımız bu akıl dışılığa -onu anlaşılır duruma getirme girişimi biçiminde- karışmak gereği duyarız. Katıksız saflık ve geri dönüş olamaz. Güvenliğimizin her an yok olabilecek bir yapıda olduğunu kabul etmeliyiz. Hitchcock'un bakış açısı kötümserdir. Hatta bir anlamda nihilizme (hiççilik) yaklaşır. Ama bu dünya görüşü, çok çeşitli düzeylerde ve çok çeşitli boyutlarda ortaya konur. O büyük bir film sanatçısıdır.

Filmografi

- 1925 The Pleasure Garden (Zevk Bahçesi)
- 1926 The Mountain Eagle (Dağ Kartalı)
- 1926 The Lodger (Kıracı)
- 1927 The Ring
- 1927 Easy Virtue (Kolay Hüner)
- 1927 Downhill (Aşağı Düşüş)
- 1928 The Farmer's Wife (Çiftçinin Karısı)
- 1928 Champagne (Şampanya)
- 1929 The Manxman (Manx'lı Adam)
- 1929 Blackmail (Şantaj)
- 1930 Murder (Cinayet)
- 1930 Juno and the Paycock
- 1931 The Skin Game (Cilt Oyunu)
- 1932 Rich and Strange (Zengin ve Garip)
- 1932 Number Seventeen (17 Numara)
- 1933 Waltzes from Vienna (Viyana'dan Valsler)
- 1934 The Man Who Knew Too Much (Çok Şey Bilen Adam)
- 1935 The 39 Steps (39. Basamak)
- 1936 Secret Agent (Gizli Ajan)
- 1936 Sabotage (Sabotaj)
- 1937 Young and Innocent (Genç ve Masum)
- 1938 The Lady Vanishes (Kaybolan Kadın)
- 1939 Jamaica Inn (Jamaica Otel)
- 1940 Rebecca
- 1940 Foreign Correspondent (Yabancı Muhabir)
- 1941 Mr. & Mrs. Smith (Bay ve Bayan Smith)
- 1941 Suspicion (Kuşku)
- 1942 Saboteur
- 1943 Shadow of a Doubt (Şüphenin Gölgesi)
- 1944 Lifeboat (Yaşamak İstiyorum)